

ПЕДАГОГІЧНЕ БЛАГОДІЙНИЦТВО ЖІНОК В УКРАЇНІ

Рецензія на монографію О. Ю. Ільченко
«Благодійна діяльність жінок у галузі освіти України
(XVII – XVIII ст.)» – Полтава :
ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2013. – 373 с.

Активні суспільні трансформації, що відбуваються нині, суттєво змінюють усталені способи життєдіяльності, соціальні норми та ідеологічні конструкції, котрі їх визначають. Зміни в економічному, культурному та громадському житті країни, що відбувалися впродовж кількох сторіч, набули особливої значущості і в наш час, суттєво впливаючи на традиційні уявлення та жорсткі стереотипи про «жіноче» та «чоловіче». Ця тенденція досить яскраво проявилася у трансформуванні соціальної ролі жінок із

«пасивного спостерігача» на «активного учасника» публічної сфери життя, що сьогодні повсюдно спостерігаємо як у суспільно-громадському, культурно-освітньому, так і в політичному, економічному житті країни. Такий вибух емансипації, гендерної рівності й паритетності став символічним для України як цивілізованої демократичної держави третього тисячоліття, що стоїть перед європейським вибором. Безперечно, це все зумовлює гостру потребу та необхідність переосмислення ролі й місця жінок у різних сферах життєдіяльності, зокрема, у сфері благодійної діяльності в освіті. Вирішення цього завдання сьогодні стає неможливим без цілісного аналізу й узагальнення вітчизняного педагогічного досвіду минулого. У зв'язку з цим відзначаємо своєчасність виходу в світ наукової монографії О. Ю. Ільченко «Благодійна діяльність жінок у галузі освіти України (XVII – XVIII ст.)».

Із позицій гендерного підходу дослідниця обґрунтовує благодійну діяльність жінок XVII – XVIII ст. як діяльність, що ґрунтується на гармонійному поєднанні їхніх духовно-моральних якостей і прагнень до захисту нужденних із соціально-зумовленою необхідністю національно-культурного відродження країни та розбудови освітньої галузі. З одного боку, це дозволило репрезентувати благодійність як діяльність, що мала свої «специфічно жіночі» риси і, порівняно з чоловічою благодійною практикою, була більш релігійно-духовною, кордоцентричною, особистісно зорієнтованою, жертвовною, філантропічною, гуманною. З іншого боку, наявність спільної мети жіночих і чоловічих благодійних практик – сприяти вихованню патріотизму і національної свідомості молодого покоління, здатного забезпечити існування вільної, незалежної і самостійної України, – робило благодійну діяльність жінок невід’ємною частиною загальної благодійності в освіті, яка гармонійно поєднувалася і співіснувала з багатим чоловічим досвідом.

Варто зазначити, що представлена монографія є однією з перших розробок, у якій показано жіночу благодійність XVII – XVIII ст. як історико-педагогічний, соціально значущий феномен, що характеризується гендерною зорієнтованістю, інтеграцією в своїй основі природного жіночого кордоцентризму й високої громадянської свідомості та сприяє подоланню традиційних стереотипів «фемінності» й «маскулінності». Як дієвий важіль розбудови й розвитку освіти, благодійна діяльність жінок передбачала майнову, грошову, діяльнісну, «трусами рук своїх» недержавну допомогу та сприяла відкриттю навчальних закладів, розширенню й зміцненню їхньої матеріальної бази, удосконаленню навчально-виховного процесу, піднесенню рівня знань населення.

Всі термінологічні конструкції дослідження чітко й змістовно сформульовані. Позитивно оцінюємо високий рівень висновків і узагальнень, грамотну й доступну мову. Аналіз структури роботи свідчить про логічність її побудови і спрямованість на послідовне розв’язання поставлених наукових завдань, виконуючи кожне з яких, авторка дотримувалася принципів історичного детермінізму, науковості, об’єктивності, доказовості, суб’єктності, єдності теорії та практики.

У першому розділі наукової роботи – «Методологія дослідження проблеми благодійної діяльності жінок у галузі освіти України» – О. Ю. Ільченко з належною повнотою розробила систему методологічних підходів, теоретичних положень і методів наукових пошуків, обґрунтувала гендерний підхід як методологічний орієнтир благодійної діяльності жінок в освіті, здійснила історіографічний аналіз проблеми, з'ясувала особливості жіночої благодійності в освіті України XVII – XVIII ст.

У другому розділі монографії – «Теоретичні засади розвитку благодійної діяльності жінок в освітній галузі України (XVII – XVIII ст.)» – авторка з'ясовує комплекс передумов формування та рушійні сили розвитку жіночої благодійності в освіті України XVII – XVIII ст., ґрунтовно аналізує структуру шкільництва як загального контексту благодійних ініціатив жінок, умотивовано обґрунтовує історичні етапи жіночої благодійності в освітній галузі, розробляє системно-структурну організацію благодійності.

До вагомих досягнень наукової роботи відносимо репрезентацію персонологічного досвіду 32 жінок України, які брали активну участь у благодійному процесі означеної доби, дослідження визначальної ролі жінок у благодійній діяльності чоловіків, сучасну оцінку історико-педагогічного досвіду благодійності жінок в освітній галузі, що представлено у третьому розділі монографії «Єдність теорії і практики благодійної діяльності жінок у галузі освіти України XVII – XVIII ст.».

Наприкінці видання міститься іменний покажчик, словник застарілих і рідковживаних слів, список використаних джерел і літератури, додатки, що дозволяє якнайповніше й об'єктивніше сприйняти та осмислити представлений історичний матеріал. Монографія може послуговуватися всім, хто намагається поглибити й розширити знання з історії та теорії вітчизняної педагогічної думки, з історії жіночого руху в Україні, становлення соціального статусу жінки, її місця й ролі в українському суспільстві.

Отже, монографія О. Ю. Ільченко є самостійним, цілісним і ґрунтовним історико-педагогічним дослідженням з актуальної проблеми, має вагоме теоретичне значення і практичну цінність.

*Рецензент –
Олена Гнізділова*